

DI : 330490

Habitat- en Vogelrichtlijn & Natuurcompensatie in RWS-projecten

Verslag themadag 9 oktober 2001,
Ouwehands Dierenpark, Rhenen

JDD2742LB dPVA

Habitat- en Vogelrichtlijn in RWS-projecten & Natuurcompensatie

Verslag themadag 9 oktober 2001, Ouwehands
Dierenpark, Rhenen

10 december 2001

redactie:
Hilde Huizenga
Huizenga Tekst & Organisatie, Maarn

&

Bas Roels
Dienst Weg- & Waterbouwkunde, Delft

eindredactie
Ruud Cuperus & Theo Verstrael
Dienst Weg- & Waterbouwkunde, Delft

Colofon

Uitgegeven door: Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Rijkswaterstaat
Postbus 5044, 2600 GA Delft

Informatie: R. Cuperus/T.J. Verstrael
Telefoon: 015-2518341/474
Fax: 015-2518555

Uitgevoerd door: Huizenga Tekst & Organisatie, Maarn

Opmaak: Dienst Weg- & Waterbouwkunde

Datum: 7 januari 2002

Inhoudsopgave

1	<u>Inleiding</u>	4
2	<u>Implementatie Habitat- & Vogelrichtlijn in RWS-projecten</u>	5
<u>2.1</u>	<u>Zorgvuldig afwegen</u>	5
<u>2.2</u>	<u>Tangenten Eindhoven en het omgaan met beschermingsformules voor natuur</u>	6
<u>2.3</u>	<u>Workshop planvorming</u>	7
<u>2.4</u>	<u>Workshop beheer</u>	8
<u>2.5</u>	<u>Discussie</u>	11
<u>2.5.1</u>	<u>Stellingen geuit tijdens de lezingen en workshops</u>	11
<u>2.5.2</u>	<u>Vragen geuit tijdens de workshops</u>	11
<u>2.5.3</u>	<u>Vragen vanuit het Hoofdkantoor Rijkswaterstaat</u>	12
3	<u>Natuurcompensatie</u>	13
<u>3.1</u>	<u>Natuurcompensatie rijksweg 37 (Drenthe)</u>	13
<u>3.2</u>	<u>Natuurcompensatie noordelijke randweg Den Haag</u>	13
<u>3.3</u>	<u>Natuurcompensatie en de HSL-zuid</u>	14
<u>3.4</u>	<u>Discussie</u>	14
4	<u>Meer informatie</u>	15

1 Inleiding

Ruim vijftig nabij betrokken medewerkers namen deel aan de themadag van Rijkswaterstaat over de implementatie van de Habitat- en Vogelrichtlijn in projecten en over natuurcompensatie. Dagvoorzitter was Jan Rienstra van het Hoofdkantoor van Rijkswaterstaat. 'Want', betoogde Rienstra, 'we moeten uniformiteit in handelen doorgeven zowel voor droog als voor nat'. Met deze dag werd een eerste aanzet gegeven tot die beoogde uniformiteit.

2 Implementatie Habitat- & Vogelrichtlijn in RWS-projecten

2.1 Zorgvuldig afwegen

Paul Bielen

Rijkswaterstaat Directie Oost-Nederland

Bielen waarschuwt dat de Vogelrichtlijn ook kan gelden voor gebieden die niet zijn aangewezen, maar ornithologisch daar wel voor in aanmerking komen. In dat geval dient te worden getoetst aan het ten opzichte van de Habitatrichtlijn veel strengere regime van artikel 4 lid 4 van de Vogelrichtlijn. Voor de Habitatrichtlijn zijn gebieden aangemeld die weliswaar nog niet definitief zijn aangewezen, maar wél als zodanig moeten worden beschouwd.

Bij iedere ingreep dient men zich af te vragen:

- Dient er te worden getoetst omdat wordt ingegrepen in een speciale beschermingszone of omdat er zich in een gebied een beschermde soort bevindt;
- Zo ja, zijn er significante gevolgen van een ingreep te verwachten. Zijn er geen significante gevolgen te verwachten, dan kan het project voor wat betreft de beide richtlijnen doorgaan;
- Zo niet: maak dan een passende beoordeling. Indien uit de passende beoordeling blijkt dat de natuurwaarden, op basis waarvan het gebied is aangewezen of aangemeld, bij de te kiezen oplossing niet achteruit zal gaan, kan verdere toetsing achterwege blijven;
- Inventariseer ook de soorten: er kunnen zich beschermde soorten in een gebied bevinden die daar niet eerder zijn aangetroffen. Als dit het geval is dan behoort ook hiervoor een passende beoordeling plaats te vinden;
- Omschrijf tenslotte de maatschappelijke afweging en compensatie.

Het volgen van dit hele stappenplan is dus niet altijd nodig. Na iedere stap kán de conclusie zijn dat het project doorgang kan vinden.

Wanneer significante gevolgen zijn te verwachten, omschrijf dan het volgende (*dit is een aanzet tot een inhoudelijk toetsingskader ter bepaling van significante gevolgen*):

- De populatie (zoals: waarom zit ie daar? Hoeveel?);
- Het habitat;
- De gevolgen van het project (ruimtebeslag, luchtverontreiniging, licht, lawaai etc.);
- Specifieke factoren van verstoring;
- Andere projecten die in het gebied nog meer op stapel staan.

De alternatieven dienen breed te worden geformuleerd.

2.2 Tangenten Eindhoven en het omgaan met beschermingsformules voor natuur

Marco Bakermans

Rijkswaterstaat Directie Noord-Brabant

Beschermingsregels voor de natuur zijn voor Rijkswaterstaat niet nieuw. Ieder project wordt kritisch bekeken op het maatschappelijk belang van een ingreep, de eventuele alternatieven en de aard en omvang van effecten. De m.e.r.-procedure staat er borg voor dat afwegingen gemaakt kunnen worden.

De beschermingsformules voor de natuur zijn vanuit het nationale beleid vervat in het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en vanuit de wetgeving door de Natuurbeschermingswet. Op Europees niveau wordt daaroverheen nog eens de Vogel- en Habitatrichtlijn gelegd.

Het SGR gaat uit van het "nee, tenzij.." -principe. Alleen bij zwaarwegend maatschappelijk belang, het ontbreken van alternatieven en afweging van belangen en mitigerende en compenserende maatregelen, kan een project doorgang vinden. De Europese richtlijnen geven hierop een aanscherping met de volgende elementen:

- Aan ieder project dient een passende beoordeling vooraf te gaan van dwingende redenen van openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aspecten en van ecologische effecten in speciale beschermingszones. Bij prioritaire soorten zijn voor het doorgaan van het project alleen redenen van menselijke gezondheid, openbare veiligheid of milieu doorslaggevend;
- Een gebied mag niet eerder worden aangetast alvorens compensatie een feit is.

Ontstentenis van alternatieven voor het project moeten worden aangegeven, evenals compensatievoorstellen, inclusief mitigatie ten behoeve van de instandhouding van een habitat of soort in het natuurlijke verspreidingsgebied, .

De afweging volgens de Europese richtlijnen is voor de tangenten Eindhoven grotendeels achteraf gebeurd. In de trajectnota/MER-fase zijn al afwegingen gemaakt voor alternatieven in het kader van het SGR. Deze bleken te passen binnen het Europese afwegingskader. Uiteindelijk bleek het gekozen alternatief nog één speciale beschermingszone en vijf gebieden met habitatsoorten in de nabijheid te hebben. Hiervoor zal in het Ontwerp-tracébesluit een passende beoordeling worden gemaakt, aanvullend veldonderzoek worden verricht en het ontwerp worden geoptimaliseerd. Er wordt naar gestreefd dat een ontheffing voor de Natuurbeschermingswet niet nodig zal zijn.

2.3 Workshop planvorming

Over significante gevolgen...

Stelling: Om significante gevolgen een maat te geven, zouden ze moeten worden gekwantificeerd. Bijvoorbeeld: "Een ingreep mag niet doorgaan als 5% van de kwantificerende soort erdoor wordt bedreigd".

De reacties van de deelnemers: 'Het kwantificeren van de gevolgen van een ingreep door het uit te drukken in procenten heeft geen zin. Want het vereist jarenlang onderzoek om vast te stellen hoeveel er zich van een soort in het betreffende gebied bevinden, wanneer ze er zich bevinden, waarom ze er zich bevinden en hoe krachtig een populatie is. En dan nog blijven het aannames. Zelfs gerenommeerde onderzoeksinstituten blijken zich hieraan niet te willen wagen. Bovendien: als je bijvoorbeeld een criterium van 5% aanhoudt: hoeveel is 5% van zes zwarte sterns?'

Conclusie:

- Stel in overleg vast of een ingreep significante gevolgen heeft en breng vooraf in kaart hoe je met eventuele significante gevolgen wilt omgaan.
- Rijkswaterstaat moet zorgvuldig te werk gaan en bij onduidelijkheid de rechter uitspraak laten doen

Over wat nieuw is aan de Vogel- en Habitatrichtlijn...

De Vogel- en Habitatrichtlijn hebben de nodige consequenties voor projecten: ze zijn ook bindend voor niet-overheidspartijen, de besluitvorming wordt zorgvuldiger, het afwegingsmechanisme wordt explicieter, compensatie moet vooraf gebeuren, ook projecten waarvoor voorheen geen MER nodig was moeten nu worden getoetst aan de richtlijnen, grote projecten worden lastig, niet eerder een project beginnen dan wanneer je zeker bent dat het doorgang kan vinden. De Vogel- en Habitatrichtlijn moeten vooral ook worden gezien als een kans.

Bijzonder verontrustend vindt men echter dat ook na zorgvuldige weging en inspraak en na het Tracébesluit, een project nog kan worden stilgelegd als zich plotseling een prioritaire soort in een gebied manifesteert. Als dat werkelijk het geval blijkt te zijn, dan heeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat niet goed opgelet bij het uitvaardigen van deze Europese richtlijnen. Het is maatschappelijk niet uit te leggen dat een in gang gezet project waarin veel geld wordt gestopt wordt teruggefloten ondanks zorgvuldige afweging. Anderzijds is het zo dat er soms jaren verstrijken tussen Ontwerp-tracébesluit en uitvoering. Het ligt voor de hand dat tussentijdse ontwikkelingen van flora en fauna worden gevolgd en geactualiseerd.

Over de bedreigingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn...

Genoemd worden: Terughoudender bermbeheer, omdat het stimuleren van Rodelijstsoorten zich tenslotte tegen je kan keren.

De richtlijnen zijn te streng. Je kunt niet eisen een project stil te leggen vanwege een plotseling in het gebied gevestigde knoflookpad.

Over wat we moeten doen...

- Inzetten op de Natuurbeschermingswet zodat de gebieden een wettelijke status krijgen;
- Opzetten van een steeds actuele databank met beschermde soorten en gebieden ¹;
- Een inschatting maken van de extra kosten en werkbelasting voor de regionale directies (V&W) ten gevolge van de richtlijnen;
- Frequente en structurele uitwisseling van ervaringen en problemen via een op te zetten communicatiekanaal;
- Duidelijkheid creëren over de relatie tussen de Natuurbeschermingswet (NBW) en de Flora- en Faunawet (FFW). Waarom worden soorten genoemd in de NB-wet terwijl de FFW daar voor is?;
- We moeten voeling houden met de uitwerking van de richtlijnen in het buitenland zodat we op gelijk niveau inzetten op de richtlijnen. Een binnen RWS op te zetten communicatiekanaal moet hierin gaan voorzien.

2.4 Workshop beheer

1. Moet ik alles van een gebied weten om tot een goed beheersplan te komen?

In een speciale beschermingszone (SBZ) moet een beheersplan worden gemaakt geënt op de soorten op basis waarvan het gebied een SBZ-status heeft. Of dit echter ook geldt op het niveau van het ecosysteem, waarbij de soorten als geheel als uitgangspunt moeten gelden, is onduidelijk.

2. Bermen worden beheerd met als doel de natuurwaarden te verhogen. Moeten we daarmee doorgaan en wie bepaalt wat goed is?

- Binnen Rijkswaterstaat wordt het als vervelend beschouwd als gebieden door het beheer binnen de h/v-r gaan vallen, mede omdat dit ook niet meer is terug te draaien is en het gebied niet meer is aan te wenden voor andere bestemmingen.
- Maar, wordt het niet eens tijd om gewoon blij te zijn als we natuur creëren en dan daarna ook gewoon zonder mopperen de wetten uitvoeren en volgen die er zijn.
- De compensatievoorschriften en het gebrek aan natuur in Nederland, maken natuurontwikkeling bijna noodzakelijk.

3. Hoe zullen we straks in ons dagelijkse beheerwerk te maken krijgen met de h/v-r? Doen we al genoeg om de richtlijnen na te leven of moeten we meer doen?

- Er zal bij elk nieuw project of andere ingreep aan de h/v-r getoetst moeten worden om te bepalen of ze van toepassing zijn. Zo ja, dan zal er ook in de beheerplannen aandacht moeten komen;
- In Engeland wordt door English Nature (Life-project) gewerkt aan een stappenplan om tot een goed beheersplan te komen vanuit de h/v-r;
- Als de huidige situatie niet negatief voor de instandhouding van die soort is dan hoeft er niets te gebeuren;

¹ Momenteel werkt de Vereniging voor Onderzoek aan Flora en Fauna (VOFF) aan het opzetten en invullen van het Nationaal Natuurloket in opdracht van het Ministerie van LNV

- Soms is aantasting van prioritaire soorten of habitats wel toegestaan. Bijvoorbeeld wanneer de menselijke veiligheid in het spel is. Bruggen zullen tenslotte moeten worden onderhouden ook al er vleermuizen onder hangen. Er dient echter wel te worden gezocht naar alternatieven of andere werkwijzen;
- Voor een gebied dat is aangewezen als SBZ is men verplicht tot monitoren. Ontwikkelingen die een soort negatief beïnvloeden, moeten worden voorkomen. Bij bestaand gebruik wordt dan ook gesteld dat het in principe mag doorgaan mits de soort bedreigd raakt.

4. Informatiebehoefte voor goed beheer

- De beoordeling van de gevolgen van een ingreep en de aard van die gevolgen is een zeer complexe zaak, waarbij veel factoren een rol spelen. Deze factoren zijn soms ook weer complex en moeilijk te meten en moeten dus worden verzameld worden door een expert;
- LNV heeft of is bezig een servicepunt in te richten waar men gegevens kan opvragen en deponeren (het Nationaal Natuurloket, zie verslag Workshop Planvorming). Rijkswaterstaat zal hier in de toekomst wellicht een grote leverancier van worden;
- Het nieuwe aan de richtlijnen ten opzichte van oude wetgeving is dat het niveau waarop je natuurwaarden bepaalt, gebaseerd is op onder andere het schaalvraagstuk. Dit strekt zich ook uit naar het criterium van de significantie van gevolgen. Op lokaal niveau kan een maatregel zinloos lijken, maar op Europees niveau is het zeer nuttig. Een rechter zal dus lokale zaken toch in een Europese context plaatsen. De Kamsalamander is een soort die speciale bescherming geniet in het kader van de h/v-r. In Nederland is deze soort tamelijk algemeen maar op Europees niveau wordt de Kamsalamander misschien bedreigd. Nederland vervult binnen de Europa dan zorgfunctie voor die soort;
- Gesteld wordt nog dat LNV in deze eigenlijk de handhaver is. Maar hoe kunnen ze dat zonder kennis? Niet dus en dat merken ze nu. LNV is zelfs verplicht om te gaan evalueren. Na een toewijzing van een gebied als Speciale Beschermingszone zal er moeten worden gecontroleerd of doelstelling worden behaald (geen negatieve effecten). De huidige verzameling van veldgegevens gebeurt voornamelijk door vrijwilligers. Deze mensen gaan daarvoor meestal naar mooie gebieden met een hoge natuurwaarden welke vaak al de status van natuurgebied hebben. Een projectontwikkelaar zal zijn ingrepen doen in de gebieden welke door de natuurliefhebbers niet worden bezocht. Informatie over dat gebied zal dan ook vaak niet voorhanden zijn. Voorlopig zal er dus nog een hoop moeten gebeuren.

5. Werk aan de winkel

- Rijkswaterstaat is zeer kundig in compenseren, omleggen, beheren etc. Met creativiteit en kennis kan Rijkswaterstaat heel goed een positieve bijdrage leveren aan bijvoorbeeld de natuur. Maar we moeten niet stuklopen op onmogelijkheden: een bos met bomen van 100 of meer jaar heb je niet in tien jaar terug;
- Voor RWS zal het niet makkelijker worden. Extra werk, andere procedures en vooral het potentieel conflicterende belang tussen wegen bouwen en natuur beschermen zal het moeilijker en complexer maken. Voor technici bijvoorbeeld (zeker bij droog) zal het natuurbelang misschien minder snel duidelijk zijn. Vanuit de afdelingen die betrokken

zijn bij milieu- en natuuraspecten moet een zet worden gedaan om ook hen te betrekken in de bewustzijnsverandering. We zullen vanaf nu ook worden afgerekend op de h/v-r en er dus taken bij krijgen.

6. *Hoe bepalen we of een ingreep een significant gevolg heeft voor h/v-r gebieden.*

- Significantie moet niet als statistisch en zeker niet als statisch gegeven worden gezien. Bij het bepalen van de gevolgen van een ingreep treedt namelijk een schaalprobleem op. Op lokaal niveau kan een gevolg enorm zijn terwijl het op Europees niveau niets voorstelt. Vandaar de term significant: op die manier wordt een objectieve uitkomst bewerkstelligd welke rekening houdt met het schaalprobleem maar ook met verschillen in natuurwaarden, abundantie van soorten en ecologie van soorten²;
- Juist omdat dit soort vraagstukken, zelfs wanneer met de meest grote zorgvuldigheid wordt gehandeld, altijd een subjectief karakter behouden, moet de besluitvorming er een zijn die door alle betrokkenen wordt goed bevonden.
- Voor en binnen de h/v-r geldt een omgekeerde bewijslast. Er moet van tevoren worden aangetoond dat er geen negatieve effecten zullen zijn alvorens een ingreep mag plaats vinden. De Commissie voor de m.e.r., een panel van deskundigen of een onafhankelijk commissie zouden dit kunnen beoordelen. Deze commissie zou ook vooral moeten controleren op de volledigheid van de gegevens en informatie welke gebruikt dan wel aangeleverd wordt om tot een besluit te komen (bijvoorbeeld inventarisatie gegevens, ecologische achtergronden van de soorten).

7. *Wie moet die gegevens verzamelen?*

- Een particulier, bij kleine projecten bijvoorbeeld, kan dat nooit zelf uitvoeren: te kostbaar en tijdrovend. De verantwoording zou dus eigenlijk bij overheid moeten liggen, bij LNV bijvoorbeeld. Particulieren kunnen dan gegevens opvragen, grote bedrijven kunnen het kopen. Overigens geschiedt de gegevensverzameling in het kustgebied en de zoete wateren al door Rijkswaterstaat;
- Rijkswaterstaat is een deskundige organisatie die de verplichting heeft om haar kennis en kunnen in te zetten en dus zeker een grote verantwoordelijkheid draagt bij de informatieverzameling;
- Opgemerkt wordt dat bij een rechterlijke gang de zorgvuldigheid van een en ander, dus ook de hoeveelheid gegevens en hun volledigheid, waarschijnlijk anders beoordeeld wordt in geval van een particulier dan voor een groot bedrijf of de overheid;
- Daar tegenoverstaat dat een particulier prima kan inschatten wat er gemeten moet worden en dientengevolge dus expertise daartoe kan inhuren. Ook is de particulier door de kleinere schaal waarop hij werkt vaak veel meer detaillistisch op de hoogte. Hierdoor is verschil particulier versus groot bedrijf/overheid dus onzin.

² In het kader van de afweging van het voorkeurstracé voor de Hanzelijn is een afweging gemaakt voor de Speciale Beschermingszones Ketelmeer/Vossemeer, Drontmeer en IJssel (Kooistra, 2001). De in deze afweging gevolgde methode bleek goed te voldoen

8. *Moeten we een confrontatie met de rechterlijke macht uit de weg gaan bij de uitvoering van de h/v-r?*

- Jurisprudentie ontwikkelen is enerzijds nodig om de grenzen van de richtlijnen te verkennen. Anderzijds moeten we de richtlijnen zo optimaal mogelijk implementeren omdat dat onze verplichting is en ook kansen biedt;
- Soms is de confrontatie ook gewoon nodig omdat de wet onduidelijk is. Het is ook wel vrij normaal dat het grijze gebied in wetgeving wordt verkend via jurisprudentie. Het besluitvormingskader is er nog niet echt en via jurisprudentie is dat wel te bereiken. Gezond zou echter wel zijn wanneer na een tijdje de confrontatie met de rechterlijke macht verdwijnt;
- Ter implementatie van de h/v-r in nationale wetgeving worden er wetten gewijzigd. Omdat de uitvoering van de wetten daarna naar de lagere overheden zullen gaan is het erg belangrijk om met een standpunt/handelswijze te komen. We moeten gestandaardiseerde methodes hebben opdat we uniform kunnen handelen;
- Overigens moeten we hierbij niet vergeten dat we dit dus als hele overheid moeten doen en dat zonder meer doorschuiven van zaken naar andere overheidsdiensten (bijvoorbeeld LNV) niet aan de orde mag zijn;
- Een en ander dient heel transparant te zijn. Wat, waarom, hoe en op basis van welke informatie dingen gebeuren en beslissingen worden genomen. Dit kweekt begrip, draagvlak en uiteraard een betere werkbaarheid.

2.5 Discussie

2.5.1 Stellingen geuit tijdens de lezingen en workshops

- De Tracéwet schiet tekort om compensatie zoals de Europese richtlijnen dat voorschrijven te realiseren;
- Het verzamelen van gegevens over te beschermen natuurwaarden is de primaire taak van LNV, niet van Rijkswaterstaat;
- We creëren onze eigen problemen door goed beheer te voeren;
- De richtlijnen zijn een kans voor goede en duurzame natuurontwikkeling.
- Er is altijd wel een bedreigde diersoort te vinden;
- Rijkswaterstaatsprojecten leiden tot een toename van kennis van de Nederlandse flora en fauna;
- Veel lopende projecten moeten nog worden getoetst aan de Europese richtlijnen;
- Hoe verankeren we de Europese richtlijnen in een planstudie?
- Er zijn veel verschillende LNV's.

2.5.2 Vragen geuit tijdens de workshops

- Hoe ver strekt de onderzoeksverplichting ten aanzien van externe werking en cumulatie?
- Grootschalige infrastructuur kan niet meer.
- Hoe is de relatie tussen de Europese richtlijnen en de nationale wetgeving?
- Wie is verantwoordelijk voor de juiste toepassing van de Habitat- en Vogelrichtlijn?

- Hoe worden de richtlijnen in andere landen toegepast in vergelijking met Nederland?
- Hoeveel meer gaan de richtlijnen Rijkswaterstaat kosten en hoe veel meer tijd neemt het onderzoek in beslag?
- Waar is de ondersteuning van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij?
- Richtlijnen in planstudie en Tracéwet?
- Welke gevolgen noem je significant. Wie zou de verantwoordelijkheid voor het beantwoorden van de "significantievraag" moeten dragen?
- Zijn er Speciale Beschermingszones die al in beheer zijn van Rijkswaterstaat?
- Welke informatie is benodigd en wie is verantwoordelijk (ook voor de monitoring)?
- Wie coördineert de informatievoorziening aan de directies/diensten?
- Hoe zit het met de instandhoudingverplichting?
- Conflicteren natuur en woonomgeving?
- Moeten we de nadruk leggen op natuurontwikkeling of juist op natuurbehoud?
- Moet ik het beheer van mijn gebied geheel op die ene soort afstemmen?
Of er zijn alleen oude gegevens. Kun je daar zonder meer op terug vallen, wat zijn de regels daaromtrent?
- Gevolgen van de richtlijnen voor compensatieplannen in uitvoering?
- Welk effect hebben de richtlijnen op de natuurontwikkeling langs wegen?
- Op welk moment staat definitief vast dat een project doorgang kan vinden?

2.5.3 Vragen vanuit het Hoofdkantoor Rijkswaterstaat

Als afsluiting van de ochtendsessie maakte Jan Rienstra van de gelegenheid gebruik om de in zijn ogen belangrijkste vraagstukken voor het voetlicht te brengen. Volgens hem draait het bij de implementatie van de richtlijnen binnen projecten van Rijkswaterstaat vooral hierom:

- Willen we ons als Rijkswaterstaat strikt houden aan de regels of doen we nog iets meer?
- Moeten we blijven weglopen voor de ontheffingsaanvraag in het kader van de Natuurbeschermingswet of moeten we de discussie aangaan?
- Hoe zijn de Habitat- en Vogelrichtlijngebieden aangemeld? Zijn we er bij geweest bij het aanwijzen van deze gebieden?
- De rechtspraak zal nog veel moeten uitwijzen.
- Moeten we een zorgvuldig, transparant stappenplan maken voor zowel droog als nat en voor zowel de Vogel- en Habitatrichtlijn als voor SGR-compensatie?
- Moet compensatie worden gezien als een ervaringstraject voor de Europese richtlijnen?

3 Natuurcompensatie

3.1 Natuurcompensatie rijksweg 37 (Drenthe)

Erik Quené

Directie Noord-Nederland

Tussen Hoogeveen, Emmen en de Duitse grens wordt de weg verdubbeld. De Tracé/merstudie is verricht in 1993, dus vóór invoering van de Tracéwet. Voor de compensatie moet 45 ha bos worden gezocht, 2 ha vochtige heide, 40 meter moerasvegetatie, 100 m² poel en 47 ha weidevogelgebied. De grond wordt verworven door aankoop en uitruil, maar ook aankoop door natuurbeschermingsorganisaties waarbij Rijkswaterstaat financiert en -met name voor vogelweidegebied- beheersovereenkomsten met boeren. De provincie is echter tegen agrarisch natuurbeheer omdat het te weinig zekerheid op lange termijn biedt.

Bos en heide wordt in overleg met de Natuurbeschermingsorganisaties door Rijkswaterstaat aangelegd. Voor weidevogelgebied financiert Rijkswaterstaat de kosten voor bijvoorbeeld rasters, maar de uitvoering gebeurt door de Natuurbeschermingsorganisaties. Bos en heide worden overgedragen na de inrichting, waarbij de bestemming in bestemmingsplannen wordt vastgelegd. Weidevogelgebied wordt aangekocht en beheerd door de natuurbeschermingsorganisaties waarbij de financiering en bestemming in een contract worden vastgelegd.

3.2 Natuurcompensatie noordelijke randweg Den Haag

Edwin Stofbergen

Directie Zuid-Holland

Het startsein voor de Noordelijke randweg Den Haag werd gegeven vóór de invoering van de nieuwe Tracéwet. Volgens het compensatieplan van 1997 moet 8 ha veenweidegebied en 3 ha landgoederenbos worden gecompenseerd. De scenario's om dit doel te bereiken waren: ofwel strikt het beleid volgen door 1 op 1 te compenseren dichtbij de ingreep, ofwel het verhogen van de kwaliteit van het aangetaste gebied ofwel het verbeteren van de verbindingen. Gekozen is voor het laatste. Maar het project stagneerde als gevolg van onduidelijkheid over het bevoegd gezag, personeelwisselingen en het feit dat de provincie z'n eigen weg ging. Bovendien hebben de provincie en LNV een verschillende benadering: de provincie is pragmatisch en LNV heel strikt. LNV toont geen belangstelling voor realisatie, maar wel voor het beleid over compensatieplannen in de MER-fase. De provincie denkt mee bij de invulling en zij toetsen aan het provinciaal compensatiebeleid. DGP (Ministerie Verkeer en Waterstaat) is het bevoegd gezag, maar stelt dat de uitvoering een regionale verantwoordelijkheid is. Een oplossing is nog steeds niet gevonden. Meeliften in de provinciale plannen voor de aan te leggen verbindingzone zou te lang duren. Daarom is Directie Zuid-Holland opnieuw begonnen met het zoeken naar compensatiemogelijkheden. Ondertussen is de grond steeds duurder geworden. Als het niet lukt om compensatiegebieden te vinden, wordt overwogen uit te wijken naar agrarisch natuurbeheer.

3.3 Natuurcompensatie en de HSL-zuid

Tjeerd Kooij

Projectbureau HSL-Zuid

Voor de HSL-Zuid moet vooral in het Ade-gebied tussen Leiden en Alphen a/d Rijn veel weidevogelgebied worden gecompenseerd. Bij de verwerving van gronden moet worden geconcentreerd met de volgende feiten:

- grond is schaars;
- de landbouw wil geen grond afstaan;
- de provincie zoekt ook natuurgebieden;
- er moet grond worden ingeruimd voor recreatie en
- de steden dijen verder uit.

Daarom is gebruikmaken van agrarisch natuurbeheer noodzakelijk.

Voorlopig blijft het nog bij experimenteren gedurende twee jaar. Maar tot op heden zijn de resultaten goed ook al is het zicht erop wat vertroebeld door de mond- en klauwzeerepidemie. LNV blijft op afstand, de provincie volgt de resultaten met belangstelling.

3.4 Discussie

- Agrarisch natuurbeheer biedt geen zekerheid voor continuïteit op langere termijn (DNN);
- Rijkswaterstaat moet grondaankoop overlaten aan bijvoorbeeld de Dienst Landelijk Gebied in verband met het prijsopdrijvend effect (DNN);
- Als LNV en provincie het niet eens zijn/worden, wat doet Rijkswaterstaat dan? (DZH);
- Hoe moet worden omgegaan met de knelpunten tussen budget en realisatiekosten? De inflatie-indicering is niet afdoende vanwege de sterk stijgende grondprijzen (DZH);
- Wanneer is Rijkswaterstaat ontheven van de verplichting als de realisatie wordt uitbesteed en hoe gaat het als we de budgetten overdragen terwijl er nog geen prestatie is geleverd/ nog niet gerealiseerd is (DZH);
- Is Rijkswaterstaat ertoe ingericht om zelfstandig te zorgen voor de realisatie van compensatie of moet dit worden uitbesteed? (DZH);
- Moet er beter worden samengewerkt met andere compensatieplichtige projecten? (DZH);
- Agrarisch natuurbeheer is voor weidevogels de meest logische vorm (HSL);
- Wanneer de provincie geen geld heeft voor het opzetten van de EHS, moet een compensatieplichtige Rijkswaterstaat daar dan voor opdraaien? (HSL);
- Hoe vergelijk je bij compensatie kwantiteit met kwaliteit? Kan een kleiner gebied met hoge natuurpotentie een groter gebied met minder natuur compenseren?;
- Bij de keuze tussen aankoop en beheer moeten de duurzaamheid, kwaliteit en flexibiliteit hoog in het vaandel staan.

4 Meer informatie

Meer informatie en onderstaande literatuur is op te vragen bij de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat: Theo Verstrael (015-2518474) of Ruud Cuperus (015-2518341).

Literatuur:

Anonymus, 1999. Informatiebundel Internationale Regelgeving. Ministerie van LNV, Directie Natuurbeheer, 's-Gravenhage.

Bogaerts, S., 2001. EU Vogel- en Habitatrichtlijnen & Rijkswaterstaat directie Oost-Nederland; achtergronden & interne werkwijze. Directie Oost-Nederland.

Eertman, R., M. Harte, P. Schouten e.a., 2001. EU Vogel- en Habitatrichtlijn; consequenties voor Rijkswaterstaat (invalshoek kustecosystemen) / – Middelburg, Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee

Hogeboom, M. & F. Neumann, 1999. Wenken voor het omgaan met de Vogel/Habitatrichtlijn. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Rotterdam.

Kooistra, B.J.H. e.a., 2000. Ecologische effecten van de Hanzelijn op Vogelrichtlijngebieden; effectbepaling in het kader van de EU-Vogelrichtlijn. Rapport Alterra 176, Wageningen.

Ligthart, S. & G. Benett, 1999. Implementatie van internationaal natuurbeleid. De Levende Natuur, 89-93.

Verstrael, Th. & R. Cuperus, 2001. De Habitat- en Vogelrichtlijn; een nieuwe werkelijkheid voor aanleg, beheer en onderhoud. Optimum,

De Vogel- en Habitatrichtlijn. Themanummer Via Natura nr 7. Alleen nog verkrijgbaar als kopie.

Compensatie. Themanummer Via Natura nr. 9. Overdruk.

Volledige tekst Habitatrichtlijn: http://europa.eu.int/eur-lex/nl/lif/dat/1992/nl_392L0043.html

Volledige tekst Vogelrichtlijn: http://europa.eu.int/eur-lex/nl/lif/dat/1979/nl_379L0409.html

Beheer van Natura 2000-gebieden: de bepalingen van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG)
http://www.europa.eu.int/comm/environment/nature/art6_nl.pdf

Belangrijke vogelgebieden en andere gegevens over vogels:
<http://www.sovon.nl>

Belangrijke gebieden voor zoogdieren en andere gegevens over zoogdieren:
<http://www.vzz.nl>

Belangrijke gebieden voor vissen, reptielen & amfibieën en andere gegevens over deze diergroepen:
<http://www.ravon.nl>

Belangrijke gebieden voor dagvlinders & libellen en andere gegevens over deze diergroepen:
<http://www.vlinderstichting.nl>

Belangrijke gebieden voor andere insecten en andere gegevens over deze diergroep:
<http://www.naturalis.nl/eis.html>

De Dienst Weg- en Waterbouwkunde is de adviesdienst van Rijkswaterstaat voor techniek en milieu voor de weg- en waterbouw.

De dienst adviseert, onderzoekt en draagt kennis over in de constructieve weg- en waterbouw, de natuur- en milieutechniek van fysieke infrastructuur, waterkeringen en watersystemen, en de grondstoffenvoorziening voor de bouw, inclusief de milieu-aspecten.

Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Rijkswaterstaat,

Postadres: Postbus 5044
2600 GA Delft

Bezoekadres: Van der Burghweg 1
2628 CS Delft,

telefoon (015) 251 85 18

Telefax: (015) 251 85 55

E-mail: dwwmail@dww.rws.minvenw.nl

Internet: www.minvenw.nl/rws/dww/home/